

- акацієвики	4,4/0,1	—	—
- ясенняки	3,1/0,1	—	—
- горішники	2,8/0,1	—	—
- каштанники	2,7/0,05	—	—
- явірняки	1,4/0,05	—	—
- грабняки	0,1/0,002	—	—
Разом, га/%	4788,6/100,0	266,8/100	267,4/100

Так, у свіжій чистій бучині трапляються тільки ялинники (11 %); у вологій чистій бучині частка ялинників становить 8 %, дугласієвиків – 1 %, дубняків, березняків, акацієвиків, ясенняків, горішників, каштанників, явірняків та грабняків – 1 %.

Висновки. У панівних типах лісу НПП "Зачарований край" – вологій чистій бучині, вологій чистій суббучині та свіжій чистій бучині, середній фактичний запас деревостанів становить відповідно 324, 379 та 220 м³·га⁻¹, а потенційні можливості лісорослинних умов використовуються на 90, 89 та 84 %. У найбільш поширеному типі лісу, вологій чистій бучині, середній фактичний запас деревостанів досягає максимальної величини у віці 161-180 років і становить 458 м³·га⁻¹.

Внаслідок впливу на деревостани букових типів лісу низки природних та антропогенних чинників частина лісостанів є трансформованою. Це призвело до заміни корінних деревостанів похідними та знизило їх продуктивність. У вологій чистій бучині корінні деревостани займають 87 % загальної площі, а у свіжій чистій бучині – 89 %. На місці чистих букових лісостанів сформувались похідні деревостани з ялини, дугласії, дуба, берези, акації та інших порід. Частка похідних ялинників у свіжій чистій бучині становить 11 %, а у вологій чистій бучині 8 %, дугласієвиків – 1 %, а дубняків, березняків, акацієвиків, ясенняків, горішників, каштанників, явірняків та грабняків – 1 %.

Література

1. Воробьев Д.В. Типы лесов европейской части СССР / Д.В. Воробьев. – К. : Изд-во Академии Наук УССР, 1953. – 441 с.
2. Герушинский З.Ю. Типология лесів Українських Карпат / З.Ю. Герушинський. – Львів : Вид-во "Піраміда", 1996. – 208 с.
3. Мазепа В.Г. Продуктивність вологих бучин у верхів'ях басейну річки Латориця / В.Г. Мазепа, І.Ф. Шишканинець // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.3. – С. 17-21.
4. Нормативно-справочные материалы для таксации лесов Украины и Молдавии / ред. кол. А.З. Швиденко, А.А. Строчинский, Ю.Н. Савич и др. – К. : Изд-во "Урожай", 1987. – 560 с.
5. Остапенко Б.Ф. Типологический анализ лесов / Б.Ф. Остапенко, З.Ю. Герушинский // Экология : журнал. – 1975. – № 3. – С. 36-41.

Надіслано до редакції 18.02.2016 р.

Шишканинець І.Ф., Мазепа В.Г., Мочан В.І. Продуктивність букових деревостанів в Національному природному парку "Зачарований край"

Приведены результаты типологического анализа буковых древостоев для преобладающих типов леса НПП "Зачарований край". Установлено фактическую и потенциальную продуктивность, типы древостоев, а также лесоводческую эффективность использования лесорастительных условий лесными участками во влажной чистой бучине, влажной чистой суббучине и свежей чистой бучине. Средний фактический запас древос-

тов для вышеприведенных типов леса составляет около 324, 379, 220 м³·га⁻¹ соответственно, а потенциальные возможности лесорастительных условий используются, соответственно, на 87, 89 и 84 %. Доля коренных древостоев во влажной чистой бучине, суббучине и свежей чистой бучине составляет 90, 100 и 89 % соответственно.

Ключевые слова: продуктивность, буковый древостой, тип леса, запас, коренной древостой, группа возраста.

Shyshkanynets I.F., Mazepa V.G., Mochan V.I. The Productivity of Beech Stands in the Zacharovanyi Krai Natural Reserve (Transcarpathian Region)

The results of typological analysis of beech stands for predominant forest types of the Zacharovanyi krai Natural Reserve are presented. The actual and potential stand productivity, forest stand types, as well as efficiency of forest growing conditions utilization by the forest plots in the wet fairly fertile beech forest type, fertile beech forest type and fresh fairly fertile beech forest type is determined. The average actual stand volume of the mentioned above forest types is 324, 379, 220 м³·ha⁻¹, respectively, and the potential of the used forest growing conditions is, respectively, 87 %, 89 % and 84 %. The proportion of primary stands in the wet fairly fertile beech forest type, fertile beech forest type and fresh fairly fertile beech forest type is 90 %, 100 % and 89 %, respectively.

Keywords: stand productivity, beech stand, forest type, stand volume, primary stand, age group.

УДК 58.036.5:674.031.772.224.2:(712.41)

МОРОЗОСТІЙКІСТЬ КУЛЬТИВАРІВ ACER PLATANOIDES L., ПЕРСПЕКТИВНИХ ДЛЯ ВИСАДЖУВАННЯ У МІСЬКИХ УМОВАХ

М.В. Манько¹, Н.О. Олексійченко², О.І. Китасв³, В.А. Кривошанка⁴,
О.В. Соваков⁵

Визначено потенційну морозостійкість *Acer platanoides* L. і його культиварів в умовах Києва та проведено порівняльну оцінку отриманих показників. Установлено, що найвищий рівень стійкості до низьких температур характерний для рослин *A. p.* 'Golden Globe', *A. p.* 'Princeton Gold' і *A. p.* 'Globosum'; найменш стійкими є *A. p.* 'Cleveland' і *A. p.* 'Columnare'. Усі досліджені культивари за сумарним рівнем пошкодження різних частин пагона розташовано у послідовний ряд морозостійкості. За результатами досліджень, для використання у міських насадженнях запропоновано культивари із цінними декоративними властивостями та високим рівнем стійкості до низьких температур.

Ключові слова: клен гостролистий, культивар, морозостійкість, низькі температури, лабораторне проморожування.

В Україні природно зростають 5 видів клена: *Acer platanoides* L., *A. pseudoplatanus* L., *A. campestre* L., *A. stevenii* Pojark. та *A. tataricum* L. Особливого поширення в культурі набув *A. platanoides*, рослини якого характеризуються відмінними декоративними якостями, досить швидким ростом, ґрунтополіпшувальними властивостями та ін. [1]. Окрім того, цей вид нараховує значну кількість культиварів, що ставить його в один ряд з найціннішими у декоративному садівництві листяними деревними рослинами.

¹ аспір. М.В. Манько – НУ біоресурсів і природокористування України, м. Київ;

² проф. Н.О. Олексійченко, д-р с.-г. наук – НУ біоресурсів і природокористування України, м. Київ;

³ ст. наук. співроб. О.І. Китасв, канд. біол. наук – Інститут садівництва НААН України;

⁴ ст. наук. співроб. В.А. Кривошанка, канд. с.-г. наук – Інститут садівництва НААН України;

⁵ доц. О.В. Соваков, канд. с.-г. наук – НУ біоресурсів і природокористування України, м. Київ;

Зимостійкість деревних рослин – одна з основних біологічних ознак, яка визначає механізми їхнього пристосування до нових умов зростання у процесі інтродукції та адаптації і саме цей фактор є одним із лімітуючих чинників для зростання рослин у міському середовищі. Визначальним компонентом зимостійкості є морозостійкість, адже навіть короткочасна дія сильних морозів може спричинити істотні пошкодження або повну загибель рослинного організму.

Питання зимо- та морозостійкості *A. platanoides* і деяких його культиварів висвітлено у роботах М.А. Кохно, А.Д. Букштинава, Н.І. Аксьонової, В.Ф. Собченка [1-4]. Досліджуючи зимостійкість аборигенних та інтродукованих видів клена, М.А. Кохно [1] визначав тривалість періоду їхнього спокою, яка за П.А. Генкелем [5] прямо пропорційно корелює із зимостійкістю. Так, середня тривалість періоду спокою *A. platanoides* становить 155 днів і є однією із найкоротших серед інших видів (min – 140 днів, max – 180 днів). Однак за польових досліджень автор надає *A. platanoides* максимального балу зимостійкості. А.Д. Букштинів зазначає, що це холодостійкий вид, який не пошкоджується весняними та осінніми заморозками і культивується як декоративне дерево аж до м. Архангельськ [2]. Щодо культиварів, то Н.І. Аксьонова [3] *A. p. 'Reitenbachii'*, *A. p. 'Schwedlerii'*, *A. p. 'Stolii'*, *A. p. 'Aurea'*, *A. p. 'Drummondii'*, *A. p. 'Globosum'* називає теплолюбнішими за вид. Європейські садівники провідних декоративних розсадників "Larpen", "Lorberg" та "Lorenz" надають суперечливу інформацію щодо морозостійкості культиварів *A. platanoides* [6-8]. За даними розсадника "Larpen", високою зимостійкістю, але із можливістю підмерзання однорічних пагонів у суворі зими, характеризуються культивари *A. p. 'Drummondii'*, *A. p. 'Royal Red'*, *A. p. 'Faassen's Black'*, високою морозостійкістю – вид та культивари *A. p. 'Globosum'*, *A. p. 'Schwedlerii'* [6]. У каталозі розсадника "Lorberg" наведено дані про те, що особливо зимостійкими та морозостійкими є вид і такі його культивари: *A. p. 'Royal Red'*, *A. p. 'Globosum'*, *A. p. 'Schwedlerii'*, а відносно морозостійким – тільки *A. p. 'Drummondii'* [7]. У каталозі "Lorenz" як вид, так і всі культивовані декоративні форми відносять до однієї кліматичної зони [8]. Як зазначає Д.А. Костильов [9], американська карта зимостійкості, розроблена USDA (United States Department of Agriculture – Міністерство сільського господарства США), та її європейські аналоги (які використовують у згаданих вище каталогах), не завжди збігаються із конкретною кліматичною зоною нашого регіону.

За результатами аналізу наукової літератури з'ясовано, що у природних умовах рослини виду *A. platanoides* усі дослідники характеризують як зимо- та морозостійкі, тоді як інформація стосовно культиварів є досить суперечлива і містить дані про досить обмежену їхню кількість (тільки 8 таксонів, тоді як у світі відомо понад 150). Більшість джерел вказують на те, що культивари є теплолюбнішими, ніж вид.

Мета роботи – визначення рівня морозостійкості *A. platanoides* і 10 його культиварів, які вирощують у декоративних розсадниках, та добір найморозостійкіших для використання у міських насадженнях Києва.

Об'єкти і методи досліджень. Дослідними об'єктами слугували рослини *A. platanoides* та 10 його культиварів: *A. p. 'Cleveland'*, *A. p. 'Columnare'*, *A. p.*

'Crimson King', *A. p. 'Drummondii'*, *A. p. 'Emerald Queen'*, *A. p. 'Faassen's Black'*, *A. p. 'Globosum'*, *A. p. 'Golden Globe'*, *A. p. 'Princeton Gold'*, *A. p. 'Royal Red'*. Модельні дерева ростуть на території НБС ім. М.М. Гришка та у декоративних розсадниках поблизу Києва. Однорічні здерев'янілі пагони заготовляли у третій декаді лютого у період вимушеного спокою рослин. Кожен зразок формували з трьох однорічних пагонів із середньої частини крони. За контроль слугували пагони, які перебували під дією низьких температур у ботанічному саду та в розсаднику у природних умовах. На момент відбору зразків найнижчі температури, зафіксовані у Києві взимку 2013-2014 рр. (згідно з даними стаціонарної метеостанції Інституту садівництва НААН України), сягали до -25 °С. В умовах лабораторії було штучно задано ще 2 температури – -30 і -35 °С.

Потенційну морозостійкість визначено методом прямого лабораторного проморожування однорічних пагонів з подальшим аналізом рівня ушкодження тканин із застосуванням анатомо-мікроскопічної оцінки [10, 11]. Проморожування проведено у лабораторії фізіології Інституту садівництва НААН України у холодильній камері "Frigera". Інтенсивність побуріння окремих тканин оцінено за 6-бальною шкалою М.О. Соловйової [10] у модифікації працівників Інституту садівництва НААН України [11].

Результати досліджень. За результатами дослідження анатомічних зрізів проморожених пагонів рослин *A. platanoides* та його культиварів виявлено, що найчутливішими до дії від'ємних температур є верхівка пагону та брунька, значно менше пошкоджується середина пагона через бруньку і найменше – середина пагона через міжвузля. Згідно із показниками пошкодження апікальної частини і бруньки, найменшого пошкодження зазнали *A. p. 'Golden Globe'*, *A. p. 'Princeton Gold'* і *A. p. 'Globosum'*, найбільшого – *A. p. 'Cleveland'*, *A. p. 'Columnare'* (табл.).

Табл. Рівень пошкодження різних частин пагона *A. platanoides* та його культиварів

Частина пагона	Температура, °С	Рівень пошкодження, %	
		мінімальний	максимальний
1*	-25	14,7 (<i>A. p. 'Golden Globe'</i>)	26,1 (<i>A. p. 'Royal Red'</i>)
2		9,8 (<i>A. p. 'Princeton Gold'</i>)	15,4 (<i>A. p. 'Cleveland'</i>)
3		12,7 (<i>A. p. 'Golden Globe'</i>)	21,8 (<i>A. p. 'Cleveland'</i>)
4		16,7 (<i>A. p. 'Princeton Gold'</i>)	32,0 (<i>A. platanoides</i>)
1	-30	32,3 (<i>A. p. 'Golden Globe'</i>)	42,7 (<i>A. p. 'Columnare'</i>)
2		17,8 (<i>A. p. 'Princeton Gold'</i>)	30,5 (<i>A. p. 'Columnare'</i>)
3		20,7 (<i>A. p. 'Princeton Gold'</i>)	32,5 (<i>A. p. 'Columnare'</i>)
4		35,3 (<i>A. p. 'Globosum'</i>)	53,5 (<i>A. p. 'Crimson King'</i>)
1	-35	32,9 (<i>A. p. 'Golden Globe'</i>)	61,5 (<i>A. platanoides</i>)
2		22,9 (<i>A. p. 'Globosum'</i>)	34,2 (<i>A. p. 'Columnare'</i>)
3		24,3 (<i>A. p. 'Golden Globe'</i>)	35,2 (<i>A. p. 'Columnare'</i>)
4		36,0 (<i>A. p. 'Globosum'</i>)	54,7 (<i>A. p. 'Cleveland'</i> , <i>A. p. 'Crimson King'</i>)

*Примітка: 1 – апікальна; 2 – середня (через міжвузля); 3 – середня (через бруньку); 4 – брунька.

У контрольних умовах (-25 °С) у всіх дослідних об'єктах виявлено незначний рівень пошкодження. Після штучного проморожування за температури -

30 °С ступінь пошкодження різних частин пагона збільшується майже вдвічі. Простежено тенденцію щодо стійкості до низьких температур деяких культиварів. Так, *A. p.* 'Golden Globe' і *A. p.* 'Princeton Gold' найменше реагують на пониження температури, до них приєднується *A. p.* 'Globosum'. Найбільше пошкоджуються пагони *A. p.* 'Columnare' та *A. p.* 'Crimson King'. У разі зниження температури ще на 5 °С збільшується пошкодження різних частин пагону, але різниця між інтенсивністю ушкодження окремих дослідних об'єктів стає меншою, ніж у випадку з контрольною (-25 °С) і першою заданою температурою (-30 °С). За другої заданої температури (-35 °С) очевидно, що найстійкішими до низьких температур є *A. p.* 'Golden Globe' і *A. p.* 'Globosum', а найменш стійкими – *A. p.* 'Columnare', *A. p.* 'Cleveland' і *A. p.* 'Crimson King'. Цікавим є той факт, що автохтонний вид *A. platanoides* зазнає значного пошкодження верхівки (понад 60 %).

Просумувавши дані проморожування за всіма трьома температурами, встановлено, що верхівка пагона в 11 дослідних варіантах промерзає від 26,6 (*A. p.* 'Golden Globe') до 39,8 % (*A. p.* 'Cleveland'); середня частина (через міжвузля) – від 17,5 (*A. p.* 'Princeton Gold') до 25,5 % (*A. p.* 'Columnare'); середня частина (через бруньку) – від 20,6 (*A. p.* 'Golden Globe') до 28,3 % (*A. p.* 'Columnare') (рис. 1). Бруньки, незалежно від дослідного об'єкта, є найбільш чутливими до холоду. Внаслідок проморожування пагонів за температури -35 °С ушкодження бруньки критичне (≥40,0 %) для усіх культиварів, окрім *A. p.* 'Globosum' (36,0 %). Бруньки таких рослин, як *A. p.* 'Crimson King', та *A. p.* 'Cleveland', зазнали найбільшого пошкодження, яке становить 54,7 % (див. табл.).

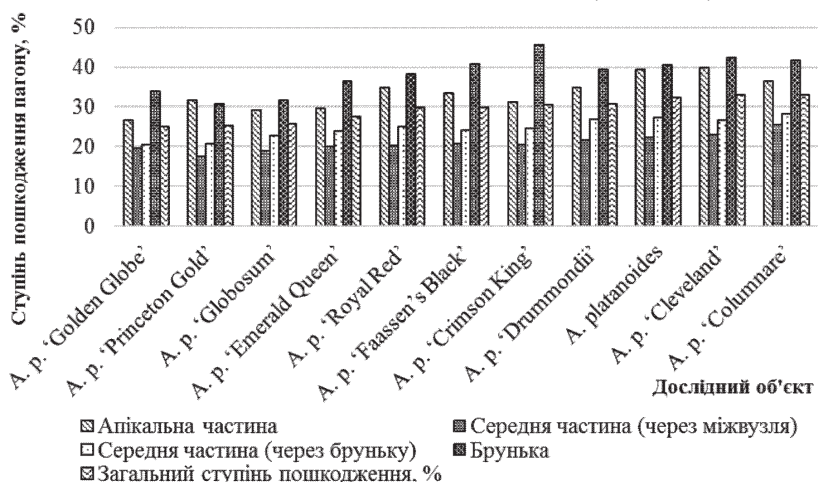

Рис. 1. Сумарний бал пошкодження різних частин однорічних пагонів *A. platanoides* та його культиварів під час проморожування

Згідно із середнім значенням пошкодження чотирьох різних частин пагона, всі досліджені об'єкти є достатньо морозостійкими рослинами і пошкоджуються низькими температурами від 25,2 (*A. p.* 'Golden Globe') до 33,0 % (*A. p.* 'Columnare'). Аналізуючи рівень пошкодження деяких тканин, варто зазначити, що здебільшого найуразливішою є флоема, іноді – камбій, найменше пош-

коджуються деревина та серцевина (рис. 2). Значне пошкодження флоєми може бути пов'язане не тільки з низьким температурним впливом, але і з критичною втратою води та пошкодженням внаслідок висушування. Про останнє свідчить і відлущування кори під час анатомічного аналізу. Відокремлення кори в разі проморожування може бути причиною надмірного пошкодження камбальної тканини.

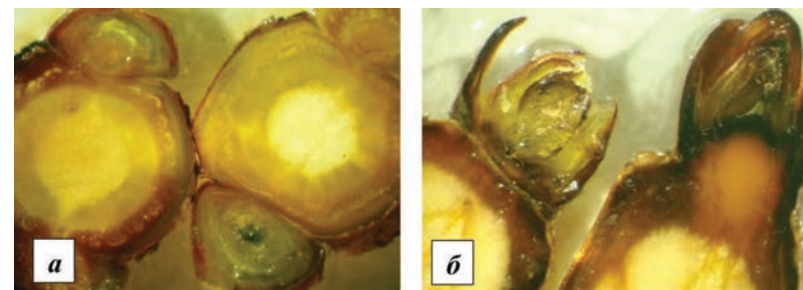

Рис. 2. Незначні пошкодження деревини та серцевини *A. p.* 'Globosum' в контролі (-25 °С) (а) та істотне обмороження бруньки *A. p.* 'Crimson King' після заданої температури (-35 °С) (б) (фото автора)

На основі проведення аналізу пошкодження окремих тканин різних дослідних об'єктів можна стверджувати, що у рослин культиварів найбільшого пошкодження зазнала флоєма (від 11,2 % за -25 °С у *A. p.* 'Royal Red' до 19,4 % за -35 °С у *A. p.* 'Cleveland'), тоді як у виду серед тканин найбільше пошкоджується камбій (до 24,0 % за температури -35 °С). Для порівняння: найбільше пошкодження серцевини за мінімальної температури становило 6,2 % (рис. 3).

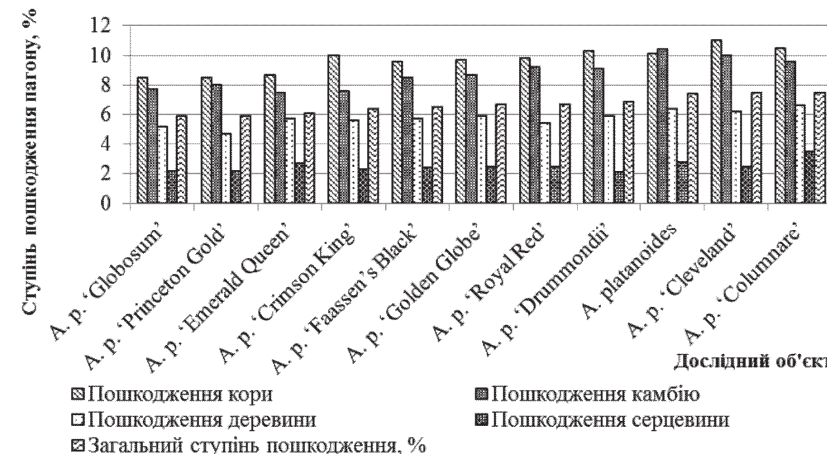

Рис. 3. Сумарний бал пошкодження різних тканин однорічних пагонів *A. platanoides* та його культиварів під час проморожування

Отже, внаслідок проведення анатомо-мікроскопічної оцінки рівня пошкодження однорічних пагонів клена гостролистого та 10 його культиварів з'ясовано, що найменшого пошкодження зазнали *A. p.* 'Golden Globe', *A. p.* 'Princeton

Gold' і *A. p. 'Globosum'*, найбільшого – *A. p. 'Cleveland'*, *A. p. 'Columnare'*. Після детального аналізу можна стверджувати, що всі досліджені культивари є не менш морозостійкими, ніж автохтонний вид, а отже, можуть бути рекомендовані як перспективні рослини для використання у міських насадженнях.

Висновки:

1. В усіх дослідних об'єктах найчутливішими до дії від'ємних температур є верхівка пагона та брунька, значно менше пошкоджується середина пагона через бруньку. Згідно із показниками пошкодження найчутливіших частин пагона, найменшого пошкодження зазнали *A. p. 'Golden Globe'*, *A. p. 'Princeton Gold'* і *A. p. 'Globosum'*, найбільшого – *A. p. 'Cleveland'*, *A. p. 'Columnare'*.
2. Найчутливішою до низьких температур у рослин автохтонного виду та культиварів є флоема, іноді – камбій, менше пошкоджуються деревина та серцевина в апікальній та середній частинах через бруньку.
3. За сумарним рівнем пошкодження різних частин пагона усі досліджені культивари можна розташувати у послідовний ряд морозостійкості (від найстійкішого): *A. p. 'Golden Globe'* > *A. p. 'Princeton Gold'* > *A. p. 'Globosum'* > *A. p. 'Emerald Queen'* > *A. p. 'Royal Red'* > *A. p. 'Faassen's Black'* > *A. p. 'Crimson King'* > *A. p. 'Drummondii'* > *A. platanoides* > *A. p. 'Cleveland'* > *A. p. 'Columnare'*. Після проведення детального аналізу можна стверджувати, що всі досліджені культивари є не менш морозостійкими, ніж автохтонний вид, а отже, можуть бути рекомендовані як перспективні рослини для використання у міських насадженнях.

Література

1. Кохно М.А. Інтродукція кленів на Україні / М.А. Кохно. – К. : Вид-во "Наук. думка", 1968. – 171 с.
2. Букштынов А.Д. Клен / А.Д. Букштынов. – М. : Изд-во "Лесн. пром-сть", 1982. – 86 с.
3. Аксенова Н.И. Клены / Н.И. Аксенова. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1975. – 96 с.
4. Собченко В.Ф. Морозо- та зимостійкість деяких деревних рослин / В.Ф. Собченко. // Науковий вісник НУБіП України : зб. наук. праць. – Сер.: Лісівництво і декоративне садівництво. – К. : Вид-во НУБіП України. – 2009. – № 135. – С. 49-56.
5. Генкель П.А. Состояние покоя и морозостойчивость плодовых растений / П.А. Генкель, Е.З. Онкина. – М. : Изд-во "Наука", 1964. – 242 с.
6. Лаппен Д. Ваумшюлен Ларпен / Д. Лаппен. – Германия: [б. и.], 2005. – 678 с.
7. Лорберг Х. Каталог растений. Ваумшюлерzeugnisse / Х. Лорберг. – изд. 80-е. – Гамбург: GmbH & Co. KG., 2005. – 535 с.
8. Lorenz von Ehren. Pflanzenhandel. Питомники с 1865 года : пер. с нем. – Гамбург : GmbH & Co. KG., 2005. – 624 с.
9. Костылев Д.А. Обобщение данных по зимостойкости декоративных видов и сортов древесных растений / Д.А. Костылев. [Электронный ресурс]. – Доступный з <http://www.ruspitomniki.ru/articles/page642.php>.
10. Соловьева М.А. Методы определения зимостойкости плодовых культур : метод. пособ. / М.А. Соловьева. – Л. : Гидрометеиздат, 1982. – С. 26-31.
11. Потанін Д.В. Визначення морозостійкості плодових порід лабораторним методом прямого проморожування / Д.В. Потанін, В.В. Грохольський, О.І. Китаєв, М.О. Бублик // Садівництво : зб. наук. праць. – 2005. – Вип. 56. – С. 170-180.

Надіслано до редакції 21.02.2016 р.

Манько М.В., Алексейченко Н.А., Китаев О.И., Кривошанка В.А., Соваков А.В. Морозостойчивость культиваров *Acer platanoides* L., перспективных для высадки в городских условиях

Определена потенциальная морозостойчивость *Acer platanoides* L. и его культиваров в условиях Киева и проведена сравнительная оценка полученных показателей.

Установлено, что высоким уровнем устойчивости к низким температурам характеризуются растения *A. p. 'Golden Globe'*, *A. p. 'Princeton Gold'* и *A. p. 'Globosum'*; наименее устойчивыми являются *A. p. 'Cleveland'* и *A. p. 'Columnare'*. Все исследованные культивары по суммарному уровню повреждения различных частей побега расположены в последовательный ряд морозостойчивости. По результатам исследования для использования в городских насаждениях предложены культивары с ценными декоративными свойствами и высоким уровнем устойчивости к низким температурам.

Ключевые слова: клен остролистный, культивар, морозостойчивость, низкие температуры, лабораторное промораживание.

Man'ko M.V., Oleksiychenko N.O., Kitaev O.I., Krivoshapko V.A., Sovakov O.V. Frost Resistance of *Acer Platanoides* L. Cultivars Promising for Planting in Urban Areas

Potential frost resistance of *Acer platanoides* L. and its cultivars in the conditions of Kyiv city was identified and a comparative assessment of derived indicators was conducted. It is established that such cultivars as *A. p. 'Golden Globe'*, *A. p. 'Princeton Gold'* and *A. p. 'Globosum'* were characterized by the highest resistance to low temperatures whereas the cultivars *A. p. 'Cleveland'* and *A. p. 'Columnare'* had the least frost resistance. All investigated cultivars by the total level of damage to different parts of the shoots were placed in the gradual row of frost resistance. The cultivars with valuable decorative features and high resistance to low temperatures were suggested to be used in urban plantings according to the results of the research.

Keywords: Norway maple, cultivar, frost resistance, low temperatures, lab freezing.

УДК 712.2:582.091/.097(477.41/42)

ДЕНДРОПАРК КЛЕСІВСЬКОГО ЛІСНИЦТВА – ПЕРЛИНА ТОПІАРНОГО МИСТЕЦТВА В УКРАЇНІ

Н.О. Олексійченко¹, А.А. Дзиба², М.О. Подольхова³

Наведено результати інвентаризаційних досліджень елементів топіарного мистецтва в дендропарку Клесівського лісництва на сучасному етапі розвитку. Нині формовані насадження представлені 18 видами та культиварами деревних рослин (111 екземплярів деревних рослин, що сформовані у вигляді 35 форм). Виявлено велике різноманіття топіарних елементів – власне живоплотів, а також живих стін, бордюрів, зелених диванів та арок. У дендропарку є значна кількість типових та унікальних форм фігурної стрижки рослин.

Ключові слова: дендропарк Клесівського лісництва, регулярний прийом планування, топіарне мистецтво, видовий склад, живоплоти, формовані рослини.

Одним із прийомів планування композицій садово-паркових об'єктів є регулярний, що використовувався у різні історичні періоди розвитку садово-паркового мистецтва. Широкого використання набув в епоху бароко, що панувала в Європі з кінця XVI до початку XVIII ст. Однією зі загальних рис регулярно прийому планування є застосування елементів топіарного мистецтва: живоплотів, бордюрів, зелених скульптур тощо. Одним із шедеврів, створених за допомогою живоплотів, є сад у Версалі (Франція), який збережений дотепер [3, 6].

Загалом, у різних країнах Європи нині залишилося небагато парків, які були створені в епоху бароко: Вілла Альдобрандіні (Італія), Во-ле-Віконт

¹ проф. Н.О. Олексійченко, д-р с.-г. наук – НУ біоресурсів і природокористування України, м. Київ;

² доц. А.А. Дзиба, канд. с.-г. наук – НУ біоресурсів і природокористування України, м. Київ;

³ аспір. М.О. Подольхова – НУ біоресурсів і природокористування України, м. Київ;